

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1394

מסכת מנחות כ"ח-ל"ד ♦ מקוואות ו', י"א - ז', ב'

בס"ד, כ"א שבט תשפ"ו

השבוע בגליון

- ♦ תליית מזוזה פתוחה על פתח הבית
- ♦ גלילת המזוזה בתוך ניילון
- ♦ בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב
- ♦ "חוט השערה" השיעור המצומצם ביותר
- ♦ שימוש בזכויות מגדלת לשיפור הראיה

- ♦ המזוזה שהפכה לכשרה רק מספר שעות לאחר שנכתבה
- ♦ מזוזה שנכתבה בדיו גזול

- ♦ סופר הכותב ספר תורה, מקיים מצווה?
- ♦ כיבוד רבנים בכתיבת אותיות בספר תורה
- ♦ ספר תורה שנפל לארץ
- ♦ ההבדל בין תפילין שנפלו לספר תורה שנפל

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

כל יהודי מסוגל ללמוד את הדף היומי

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי.

שלום וברכה!

אני נהנה מאד מעלונכם...

כאות חיבה אוסיף לכם סיפור יקר וחשוב מאד, סיפור בלתי ידוע, מספרו של אממור"ר "אהל אברהם" שיצא לאור לא מכבר. אבי ז"ל הרב החסיד ר' אברהם אבא הכהן שטרן ז"ל, היה נהנה מיגיע כפיו, עשה מלאכתו ארעי ותורתו קבע. בכל עת שנשע בדרכים, נטל עמו ספרים לעיין בהם בדרך ועוד כשהיה עומד בתחנה ומחכה להסעה היה מעיין בספר. הוא עסק בצרכי ציבור באמונה ללא קבלת שכר, זכה לארגן הרבה שיעורי תורה, ואף התברך בכשרונות מיוחדים לדרוש ברבים והלהיב ליבות ישראל לאביהם שבשמים. את הסיפור הבא הוא סיפר כאשר הוא נקרא לדבר בסיום מסכת שנלמדה במסגרת הדף היומי. כה היו דבריו, כפי שנכתבו בספר "אהל אברהם":

סיפר חותני הרב החסיד ישראל מרדכי הכהן אידלמן ז"ל, באותה שנה שהנהיג הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל את רעיון הדף היומי, גר בוורשא אחד מזקני האדמור"ם, הרבי מקוליביל זצ"ל, מצאצאי היהודי הקדוש מפשיסחא, שנתפרסם כאחד מצדיקי הדור. הוא כבר היה זקן מופלג וסגי נהור. חסידיו היו

דף ל/א הלוחק ס"ת מן השוק... אם הגיה אפילו אות אחת...

סופר הכותב ספר תורה, מקיים מצווה?

מצוות כתיבת ספר תורה היא המצווה התרי"ג מתרי"ג מצוות (דברים לא/ט): "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת". בגמרתנו נאמר: "הלוחק ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני אמר רב ששת אם הגיה אפילו אות אחת מעלה עליו כאילו כתבו". לדעת רש"י (ד"ה "כחוטף"), פירוש הדברים הוא, שהכותב ספר תורה בעצמו, זוכה למעלה גבוהה כאילו קיבלו מהר סיני, אך הרוכש את הספר כשהוא כתוב, אף שזוכה לקיים את המצווה, חסר הוא מעלה זו המתקיימת בזה הכותב במו ידיו, או המגיהו מטעויותיו. אולם, לדעת בעלי התוספות, וכן פסק הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ר"ע סעיף א'), הקונה ספר תורה שלם, אינו מקיים את המצווה כלל, אך יש אחרונים שחולקים על פסק זה (ועיין ט"ז שם ס"ק א' ובדבריו משמע שפי"ן גם בדעת התוס', וביאור הגר"א ס"ק ג' וב' מנחת חינוך" תרי"ג אות ב' ובהגהות שם).

ובכן, הרוצה לקיים את המצווה, יכתוב לעצמו ספר תורה, או ישלם לסופר שיכתוב עבורו, או ירכוש ספר תורה ויתקן את טעויותיו, או למצער ירכוש ספר תורה. ומה בדבר הסופר אשר כותב את ספר התורה עבור אחר? ובכן, את עיקר המצווה, אינו זוכה לקיים, שהרי אינו כותב את ספר התורה עבור עצמו. מכל מקום, ה"ביאור הלכה" (סימן ל"ח ד"ה "הס") מגדיר את הסופר הכותב תפילין ומזוזות - "עוסק במצווה", כלומר, אין להתייחס אליו כאל מי שאינו עושה כל מצווה ועוסק בדבר חולין בלבד, שהרי סוף סוף, הוא מגשים הלכה למעשה את הפסוק "וכתבתם" [ראה עוד ב"מאורות הדף היומי" כרך ז' מסכת שבועות, מאמר "העוסק במצווה לשם קבלת שכר, פטור מן המצווה?"]. אף הריטב"א (ב"ב יד/א) מביא, כי הכותב את הפסוק "תורה צוה לנו", בספר תורה של אדם שאין ידו משגת לכתוב את כולו, מעלה עליו הפסוק כאילו כתבו כולו.

כיבוד רבנים בכתיבת אותיות בספר תורה: אכן, אנו מכירים את מנהג כתיבת האותיות האחרונות של ספר התורה בבתיהם של תלמידי חכמים המתכבדים במצווה זו לגומרה של תורה, אף שספר התורה אינו שלהם. בדרך כלל, הסופר מצייר את מסגרת האותיות, והמכובדים בכתיבת האותיות עוברים עם הקולמוס בתוך המסגרת וממלאים אותה בדיו. מעניין לציין, כי

צעילוי נשמת

מרת **שרה סיבוני** ע"ה
בת אסתר ע"ה
נלב"ע כ' בשבט תשס"ה
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו
הר"ר **שמעון סיבוני** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יחזקאל עקשטיין** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ד בשבט תשס"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת
הר"ר **דוד אקשטיין** שיחיו - בלגיה

צעילוי נשמת

הר"ר **משה ברייער** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
נלב"ע כ"ב בשבט תשנ"א
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שמעון פלס** ז"ל ב"ר אליהו ז"ל
נלב"ע כ"א בשבט תשס"ח **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל מהדר למלא את חללה של האות "יוד" בלבד. שכן, לדעת רוב הפוסקים אות שמסגרתה עשויה כיאות, אינה נפסלת בגין חסרון דיו במרכזה, וממילא, הממלא את האות הממוסגרת, לא **כתב** מאומה, ואף אינו **מגיה ומתקן** מאומה, שהרי הכל היה כשורה. שונה מכולן היא האות "יוד", אשר טרם מילויה בדיו היא פסולה, עקב דמיונה לאות "סמך"... [על קיום המצווה בזמנינו על ידי קניית ספרים, ראה במאורות הדף היומי כרך ג' עמ' נ"ב].

דף לב/ב ונשמט וישב ע"ג קרקע ודומה כמי שהכישו נחש

ספר תורה שנפל לארץ

גמרתנו מספרת: "מעשה בר' אלעזר שהיה יושב על המיטה ונזכר שספר תורה מונח עליה ונשמט וישב על גבי קרקע, ודומה כמי שהכישו נחש". במאמר הבא נעסוק במנהג הידוע, אשר לפיו יש להתענות עם נפילת ספר תורה, או תפילין, חלילה, על הארץ (עיין "מגן אברהם" א"ח סימן מ"ד ס"ק ה').

תענית על הזלזול שנגרם לחפצי הקדושה: החיד"א העוסק במנהג זה בספרו שו"ת "חיים שאל" (סימן י"ב), מדגיש בראשית הדברים, כי מנהג זה אינו מפורש בתלמוד ואף לא בספרי הראשונים, "אמנם, מנהג ישראל שגם אשר יפול מידו התפילין מתענה, וכל שכן מי שיפול מידו הספר תורה". לדעתו, טעם מנהג זה הוא, שהאדם שמידי נפלו חפצי הקדושה, יתענה על הזלזול שנגרם להם בעודם ברשותו. לפיכך הוא הורה, כי הנוכחים במקום בשעת נפילת ספר התורה, אינם צריכים להתענות, שהרי לא בא הזלזול על ידם. אלא, שהיו פעמים שרבני המקום גזרו תענית על כל הקהל, כדי לעורר ולהזהיר על החובה בשמירת כבודו של ספר התורה.

ההבדל בין תפילין שנפלו לספר תורה שנפל: בשו"ת "יד אליעזר" (סימן קכ"ו) כתב, כי טעם התענית הוא, משום שיש לראות בנפילה סימן מן השמים לפשפש בתשובה. לדבריו, דווקא אדם שנפלו לו תפילין מתענה לבדו, אך שונה הדבר בספר תורה שנפל, שעל כל הקהל להתענות, שהרי ספר התורה שייך לכלל הציבור, ונפילתו מהווה סימן התעוררות לכלל הקהל (ראה עוד "מאזניים למשפט" להגר"ז סורוצקין זצ"ל סימן ה'). בעל "חזון נחום" (סימן פ"ו) מוסיף, כי התענית על נפילת ספר תורה, היא ביטוי לצער שיש לחוש על ביזויו ועל נפילתו [על חרדתו האישית לתשמישי קדושה, שעלתה לו בחייו, ראה במדור פנינים]. מאידך, פוסקים רבים כתבו כפי המוזכר לעיל, שאין הקהל צריך להתענות, ובוודאי שאין לזה דין מנהג, משום שהדבר אינו שכית, וכיצד יתכן לומר שכך או אחרת "נהגו", על מאורע נדיר ("זכר יהוסף" א"ח סימן ל"א).

ראוי לציין את המוזכר בפוסקים (שו"ת מהרש"ג י"ד סימן נ"ג, שו"ת ריב"א סימן כ"ז), כי הנוכחים בנפילת ספר התורה, יפדו את תעניתם בצדקה (ועיין שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ה סימן א' פ"ג).

דף לג/ב תעשה ולא מן העשוי

המזוזה שהפכה לכשרה רק מספר שעות לאחר שנכתבה

בסוגיות מזוזה הנלמדות בימים אלו, אנו מתוודעים לכלל "תעשה ולא מן העשוי", המתייחס לכלל המצוות שהתורה השתמשה בהן בלשון "עשיה", וכגון, במצוות סוכה שזה עתה נפרדנו ממנה, נאמר (דברים טז/ג): "וחג הסוכות תעשה לך", ולפיכך, סכך שהונח על הסוכה בטרם נתלש מן הארץ אינו כשר גם לאחר שיקצצוהו, שכן, בשעת עשייתו לא היה "סכך", ולאחר מכן, כשנקצץ, הפך ממילא ל"סכך" ללא עשיה (סוכה י"ב). הדוגמא המובאת בסוגייתנו היא, לגבי אדם שקבע מזוזה על לוח עץ, ולאחר מכן הוא התקינו בפתח הבית. אדם זה לא יצא ידי חובת מצוות מזוזה, מפני שיש לעשות מזוזה בפתח הבית [עיין ברש"י לג/א ד"ה "תלי דשא ברישא" שלומדים מצוות מזוזה ממצוות ציצית], ומזוזה זו בשעה שנקבעה על לוח עץ לא שימשה כמזוזה, ולאחר מכן כאשר כבר שימשה כמזוזה היה זה שלא על ידי מעשה קביעת מזוזה, כי אם על ידי קביעת המשקוף בפתח הבית. הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, דן בספרו "קהילות יעקב" סוכה סימן כ"ד) במקרה מעניין, הטומן בחובו פרטים חשובים על דיני המזוזה, וכמו כן הוא מגדיר את הכלל "תעשה ולא מן העשוי".

מזוזה שנכתבה בדיו גזול: מעשה בסופר שביקש לכתוב מזוזה, ומשנוכח כי הדיו שבכליו אזל, השתמש בדיו של רעהו ללא נטילת רשותו, מתוך מחשבה שהלה אינו מקפיד על כך. אולם, כאשר נודע הדבר לבעל הדיו חרה אפו, אך לבסוף מחל לחבירו הסופר. השאלה העומדת על הפרק היא,

ישרים ותמימי דרך, יהודים פשוטים העוסקים במלאכה וביגיע כפיים.

כשנתקנה תקנת לימוד הדף היומי, כתב גם הוא, כדרך אדמו"רים אחרים, לחסידיו, ללמוד יחד עם כל בית ישראל יום יום דף גמרא. באו לפניו כמה מחסידיו ושאלוהו: מי כרבינו הקדוש מכיר אותנו שרחוקים אנו מלהיות למדנים, ואין אנו מסוגלים ללמוד דף גמרא, לכל היותר מסוגלים אנו ללמוד קצת "עין יעקב", פרק משניות ופרשת השבוע. על כך ענה להם הרב: מאחר שזכות לימוד התורה ברבים גדולה מאד היא, אם אינכם מסוגלים ללמוד ולהבין - בקשתי ממכם שתתאספו בשטיבלאך שלנו כל ערב ותאמרו את הדף של אותו יום יחד עם כל בית ישראל, וזכות לימוד התורה ברבים תהיה תלויה גם בכם...

יהודים יקרים. מספרים, שלא עבר זמן רב, והיהודים הפשוטים, הכשרים, הישרים והתמימים הללו, התרגלו ללשון, ולדרך לימוד מאמרי חז"ל ולשקלא וטריא בגמרא, ונעשו לבני תורה אשר רבים מהם היו מסוגלים אפילו להסביר דף גמרא לפני אחרים.

ובהגיע סיום הש"ס הראשון, חגגו את החג הגדול בשבעת ימי משתה, כל יום נערכו סעודות רבות משתתפים, עם מנגנים ומזמרים והשמחה היתה גדולה לאין שיעור.

בתודה
חיים שטר
ק. צאנז נתניה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
סקפ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כח/א רבי ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות
316 מצוות או 016 בלבד

במסכת סוטה (א/ג) נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא אודות שלושה פסוקים בתורה אם הם מצוה או רשות. בעלי התוספות (שם) מעירים, שלדעת רבי ישמעאל שאינם אלא רשות, יש לגרוע שלש מצוות ממנין התרי"ג ולהעמיד את המנין על 610 מצוות בלבד.

בעל "משיב ציון" מיישב זאת על פי דברי המשנה שלפנינו: אם מצות ציצית נמנית אצלנו לאחת, אצל רבי ישמעאל היא **ארבע מצוות**, ונמצא שנוספו שלש מצוות ובסך הכל תרי"ג... ("מעניה של משנה").

דף כט/ב בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו

הבא לטהר מסייעין אותו

גמרתנו אומרת: "בא לטהר מסייעין אותו, בא לטמא פותחין לו". כך אכן נרמז בתורה: "והתקדשתם" - אם תקדשו - "והייתם קדושים" מובטח הדבר, שכן הבא לטהר מסייעין אותו. אולם ביחס לטומאה נאמר - "ונטמאתם בם" ולא נאמר "והייתם טמאים". אין הדבר בטוח, משום שאין מסייעין לבא לטמא, אלא אך פותחין לו, יתכן עדיין שיחזור בו ("כלי יקר").

דף כט/ב ספר תורה שיש בו שתי טעויות בכל דף ודף

ש"ס מהלך

כאשר התלוננו לפני ה"חפץ חיים" זצ"ל על חסרונותיהן של עדות שונות, לא נחה דעתו וסיפר לנוכחים: בעירו של הגר"ח מוואלאזין זצ"ל, היה יהודי פשוט שהרבה ללמוד, וסיפרו עליו כי חזר על הש"ס מספר פעמים והוא בקי בו. הגר"ח היה קם לפני יהודי זה בכל עת שנכנס לשיבת ואלזין.

היו שתמהו על כך - אף אם הלה יודע את מילות הש"ס, מכל מקום, במקומות רבים אינו מבין את הפשט כלל.
ענה להם הגר"ח:

שני מיני ש"ס יש להשיג בזמננו: ש"ס דפוס אמסטרדם, ש"ס יקר והדור, מוגה ומתוקן, וש"ס דפוס זולצבאך. דפיו של זה האחרון אינם לבנים כל כך, וגם יש בו טעויות רבות. אולם האם יעלה על דעתו של אי מי שהש"ס דפוס זולצבאך אין לו קדושת ש"ס?... ("מכתבי חפץ חיים").

דף ל/א הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק

החוטף

מסופר ב"כתר ראש" (הנהגות ומעשי הגר"ח מואליזין, בסוף הספר אות ה):

"בן אחיו של הגר"א זלה"ה בא לפניו, ושאל אותו [הגר"א] אם יש לו ספר תורה, והשיבו שאין לו. אז תיכף ציוה לשלוח אחר סרסור, לקנות ספר תורה בעודו בוילנא. אמר לו [האחיין לדודו הגר"א]: והרי אמרו הקונה ספר תורה כחוטף מצוה מן השוק [כלומר שאינו מהודר כל כך כמי שכותבו?] ואמר לו [הגר"א] - הלואי שיזדמן לי מצוות כאלו לחוטפן..."

דף ל/א נדמנס לו תיבה בת חמש אותיות

המילה הארוכה ביותר

מיה המלה הארוכה ביותר **בתורה?** הגר"י קמיניצקי זצ"ל, בלא עזרת מחשב ותוכנות חיפוש, גילה כי המילה "למשפחתיכם" (שמות יב/כא, במדבר לג/נד) היא הארוכה ביותר, והיא בת 9 אותיות משום שהיא נכתבת בתורה בכתב חסר, ללא האות "ואו" (אמת ליעקב, בסוף הספר).

דף ל/א תוס' ד"ה מכאן ואילך

החי המת

בעלי התוספות (ד"ה "מכאן ואילך כתב יהושע") תמיהים על האומרים כי משה רבינו מת בשבת, ומביאים מספר הוכחות שיום פטירתו לא חל בשבת.

המהרי"ל (שו"ת סי' ר"ג) מביא, כי הרוקח תירץ זאת במילים הבאות: "לא קשיא, דכל אדם יש לו מזל למעלה בפרגוד, וכל זמן שמקיים חי למטה, ואותו מזל שלמעלה מת בשבת וחשיב למטה כמת".

בכך מיישב המהרי"ל את הגמרא (שבת קנ"א) האומרת, כי הנוול בשבת מת בשבת - אף אם נפטר באמצע השבוע, מזלו 'מת' כבר בשבת.

דף לא/ב עשאה כשירה או שירה כמותה

שירה כוללת גם מה שלא נאמר...

צורתה של השירה, כידוע, אריח על גבי אריח או אריח על גבי לבנה (עי' רש"י כאן), ורווחים באים בין כל מספר מילים.

מטו בי מדרשא: רווחים אלו למה? שכן עניינה של השירה אינו דוקא במה שנאמר במפורש, מליצותיה וסגנונה גורמים לכך שכוחה גדול במה שלא נאמר גם כן...

דף לב/ב ונשמט וישב ע"ג קרקע ודומה כמי שהכישו נחש

חרדת קודש לתשמישי קדושה

הגאון בעל "חזון נחום" זצ"ל, אחיו של הגאון מטשעביץ זצ"ל, הדפיס את ספרו "חזון נחום", שבועיים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. בטרם נכרכו הספרים, פלשו הנאצים ימח שמם לפולין, והוא ביקש לברוח מפולין ובעת שעבר את הגבול, הרשעים הוציאו את תפיליו מנרתיקו וזרקו לארץ. הוא, מיד גחן, הרימן בחרדת קודש ונישקו, והצוררים שבו על מעשם הנלוז. לבו לא עמד לו והוא התעלף מצער, ולבסוף השיב את נשמתו הזכה לבוורא [ראה בתולדותיו בהקדמה לספרו].

בספר "בצל חמדת" מסופר, כי כאשר דנו עם הגאון מטשעביץ זצ"ל על דעתו של אחיו, כי אין

אם מזוזה זו נפסלה לשימוש בשל אי עמידתה בתנאי הכלל "תעשה ולא מן העשוי". שהרי, עד שבעל הדיו לא מחל על השימוש בו, הסופר לא היה רשאי לקיים מצוות מזוזה במזוזה זו, שהרי זו "מצווה הבאה בעבירה". נמצא, שמחילתו של בעל הדיו, היא שהכשירה את המזוזה... הרי לך "תעשה ולא מן העשוי"!

הבעיה נעוצה בסופר, לא במזוזה: בעל ה"קהילות יעקב" זן וטר בעניין בארוכה (עיי' שם במה שנחלקו האחרונים בדין תעולמ"ה בכתובה), עד שהוא מנער בשנית שאלה זו, ומגלה לעיני הלומד, כי המקרה שלפנינו אינו "תעשה ולא מן העשוי". שהנה, בכלל "תעשה ולא מן העשוי" נאמר, כי מצווה שנעשית באופן לקוי, אינה יכולה לבוא על תיקונה, כי אם על ידי עשיה מחודשת. אולם, עשיית המזוזה שלפנינו אינה לקויה, היא נעשתה בדיו שחור כנדרש, על גבי קלף מהודר. אלא, שהסופר הגנב, אינו רשאי לקיים את המצווה על ידי המזוזה, משום "מצווה הבאה בעבירה". לפנינו, איפוא, עשייה מלאה ומהודרת, על כל פרטיה ודקדוקיה, אשר אין להחיל עליה את הכלל "תעשה ולא מן העשוי".

ואכן, הסופר אשר כתב את המזוזה ללא נטילת רשות מבעל הדיו, הוא זה שאינו רשאי להשתמש בה למצווה, אולם, באותה שעה עצמה, רשאי בעל הדיו להשתמש בה למצווה. אמור מעתה, המזוזה עצמה כשרה היא למהדרין, והסופר הלזה מנוע מלהשתמש בה. מחילתו של בעל הדיו, איפוא, לא הכשירה את המזוזה, אלא הסירה את המכשול מדרכו של הסופר [ועיי' בספר "עמק ברכה" עמ' כ"ד].

דף לד/א יכול יכתבה על האבנים

תליית מזוזה פתוחה על פתח הבית

מזוזה מעניינת קיבל יהודי מחבירו - מסגרת זהב מהודרת, ובתוכה שתי זכוכיות וביניהן מזוזת קלף, כאשר המזוזה מיועדת לתליה עם המסגרת, וכל העובר על פתח הבית יכול לקרוא את הכתוב בה. הפוסקים שנדרשו לנושא קבעו פה אחד, כי חלילה, אין לשנות מדברי גמרתנו (לא/ב), שנפסקו להלכה (טור ושולחן ערוך יו"ד סימן רפ"ח סעיף א'; י"ד), כי יש לגלול את הקלף המשמש למצוות מזוזה. במאמר הבא נבדוק אם גלילת המזוזה היא תנאי בקיום המצווה, או שאי גלילת המזוזה אינה מעכבת את המצווה.

גלילת המזוזה בתוך ניילון: נתחיל משאלה אחרת. לבו של יהודי ירא שמים החל נוקף, לאחר שסיים לגלול את מזוזתו כדת וכדין, זאת, מאחר שכמנהג רבים, הוא עטף את המזוזה בניילון, ולאחר מכן גללה. לכאורה, הרהר היהודי, הניילון חוצץ בין שכבות הקלף הגלול, ואם יש דין לגלול את המזוזה, שמא הניילון מהווה חציצה בין שכבות הקלף ויש להסירו.

הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל כתב (הל' מזוזה שם סעיף י"ד בשער הציון), כי מגמרתנו משמע, שגלילת המזוזה אינה מעכבת את קיום המצווה. שהנה, בסוגייתנו מבואר, כי מפסוקי התורה העוסקים במצוות מזוזה, ניתן היה להניח שיש לכתוב את פרשת "שמע" על האבנים שבפתח הבית, כנאמר: "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך", אולם, אנו לומדים בגזירה שווה "כתובה, כתיבה" [לרש"י הלימוד הוא מגט המכונה ספר, ולתוס' הלימוד הוא מפרשת סוטה או מספר תורה], שיש לכתוב את המזוזה על גבי ספר.

היו שביקשו ללמוד מגזירה שווה זו המשווה בין "ספר" למזוזה, כי כשם שספר תורה נגלל, כך גם יש לגלול את המזוזה. אך בשו"ת "לב אברהם" (סימן פ"ה) דוחה רעיון זה ממספר עילות, ביניהן, כי בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "נאמר") מסתפקים אם ה"ספר" אשר ממנו למדים למזוזה, הוא ספר תורה, או פרשת סוטה שאף היא נקראת ספר, ופרשת סוטה הלא אינה נגללת כלל. כמו כן, על המבקשים ללמוד דין גלילת המזוזה מדין גלילת ספר תורה, להוכיח כי אכן יש דין לגלול את ספר התורה. והנה, הרמב"ם (הל' ספר תורה פ"י הל' א') המונה את הפסולים המעכבים בספר התורה, אינו מונה בכללם את הגלילה.

הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (שם) הוסיף, כי מדברי ה"לבוש" (סימן רפ"ט סעיף א') הכותב, כי יש להכניס את המזוזה בתוך קנה כדי שלא תפתח ותתקלקל, משמע, כי אין איסור בפתיחתה, כי אם עצה טובה בלבד (עיי' שו"ת "שבט הקהתי" ח"א סימן רע"ו).

משכך הם פני הדברים, ודאי שאין לחשוש לחציצה בגלילת המזוזה על ידי הניילון הנגלל עם המזוזה, אחר שגלילת המזוזה אינה מעכבת (שו"ת "שבט הקהתי" שם).

דף לד/א כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה

בדיקת סת"ם במיקרוסקופ ובמחשב

ההקפדות המדוקדקות הקיימות בכתיבת סת"ם, ספרי תורה, תפילין, מזוזות, רבות הן וסוגייתנו עוסקת באחת מהן: "מוקף בגויל", היינו: על הסופר לוודא שכל אות ואות תהא מוקפת בגויל, ולא תהא דבוקה לרעותה, ולפיכך, עליו להקפיד להבדיל כל אות מחברתה על ידי השארת רווח בין האותיות.

רווח שאינו ניכר לעין, נחשב רווח? בעל שו"ת "דובב מישרים" (ח"א סימן א) נשאל, מה דינו של ספר תורה שהתגלה כי אחת מאותיותיו נוגעת בחברתה, אך מומחים שהובילו להביט בספר התורה, הצטיידו בזכוכית מגדלת וגילו, כי הנגיעה אינה אלא מראית עין בלבד, ולמעשה, מרווח לבן, צר ביותר, כמובן, מבדיל בין האותיות. השאלה העומדת על הפרק היא, אם יש להקפיד על המציאות בלבד, או גם על מראית עין.

הרב מטשעבין הכריע, כי האותיות טעונות תיקון, ואף ראה יפה הביא לדבריו. נפסק להלכה ("שולחן ערוך" א"ח סימן ל"ב סעיף י"ג), כי קלף שיש בו נקב - פסול לכתובת סת"ם. אולם, אם אין הנקב ניכר אלא בהעמדת הקלף מול קרני השמש, אינו פוסל את הקלף ("מגן אברהם" ס"ק ט"ו בשם הב"ח, ו"משנה ברורה" ס"ק ל"ב). הרי לנו, כי מראית העין היא הקובעת, וכשם שנקב שאינו נראה, נחשב כמי שאינו וכשר, כך גם רווח בין אותיות שאינו נראה, הרי הוא כמי שאינו ופסול (ואף ה"ט"ז שחולק על הב"ח וסובר שנקב זה פסול, אינו חולק על כך שמראית העין פוסלת, אלא שיש להלך גם אחר המציאות).

"חוט השערה" השיעור המצומצם ביותר: לאור דבריו, יש המעירים, כי לא לחינם הגמרא משתמשת בביטוי "כחוט השערה" כדוגמא לרווח המינימלי הרצוי בין האותיות, שכן, עין אנושית בלתי מזויינת מסוגלת להבחין ברווח ששיעורו כחוט השערה, אך ברווח זעיר מזה, יש צורך באמצעי עזר ("בשבילי ההלכה" ח"ב עמוד נ' ואילך בשם פוסקים, עיין שם מו"מ אודות 'חוט השערה' זה אם הוא ניכר לחוש הראיה).

חרקים זעירים, מותרים באכילה? הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת "שבט הלוי" ח"א סימן ז' אות ח', ח"ד סימן קמ"ב אות ב') נוקט גם הוא, כי רווח הנראה על ידי זכוכית מגדלת בלבד, אינו מספק והספר טעון תיקון. את דבריו הוא סומך על הפוסקים אשר נקטו בהלכות תולעים (עיין "שולחן ערוך" י"ד סימן פ"ד וב"דרכי תשובה" שם ס"ק צ"ד), כי שרצים שאינם נראים לעין בשר אינם אסורים, אף שהמתבונן בהם על ידי מיקרוסקופ מגלה בעל חי מושלם לפניו, וכלשון הפוסקים: "שאיילולי כן לא מצאנו ידונו ורגליו באיסור תולעים שבטיפת מים יש שרצים רבים".

שימוש בזכוכית מגדלת לשיפור הראיה: עם זאת הוא מציינ, כי ניתן להשתמש בזכוכית מגדלת כדי להתגבר על קשיי ראייה ולהעמידה על ראייה תקינה ורגילה, ובכך להגיע לידי הסתכלות טובה בעין אנושית.

יש לציין, כי אין הדבר מוסכם על כל הפוסקים, ויש שהורו כי ניתן להתיר את השימוש בספר תורה שאותיותיו נראות כדבוקות זו לזו, אם בזכוכית מגדלת נראה כי קיים רווח ביניהן (עיין שו"ת "שארית ישראל" להגרי"ז מינצברג, ו"בשבילי ההלכה" שם, שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סימן קכ"ח וח"ז סימן ט'). כיום, נפוצה בדיקת סת"ם במחשב, הבודק אותיות יתירות וחסירות, אשר כמובן אינו משמש כתחליף למגיה אנושי, כי אם כתוספת. כאשר החלו לעסוק בכך, פרצה התנגדות עזה, ששככה עד מהרה, עת התברר מספרם הרב של ספרי התורה הפסולים שנחשפו על ידו. הגר"ש ואזנר זצ"ל שנדרש בזמנו לעניין, מזכיר, כי הבדיקה במחשב, אינה כלולה כלל בנידון האמור של בדיקת ספר תורה על ידי זכוכית מגדלת, שהלא המחשב מגלה את הקיים בלבד ואינו מעניק זווית מבט שאינה נראית בעין אנושית ("קדושת ספר תורה" עמ' קמ"ג).

להכניס תפילין לחולה במחלה מדבקת, מחמת החשש שצוות בית החולים ישרוף את חפציו ובהם התפילין, הרב מטשעבין הזכיר את הסיפור הנורא הלה, ואמר כי משמתודעים לחדדתו העצומה לתפילין, ניתן להבין היטב מדוע פסק כן.

דף לד/ב טט בכתפי שטים, פת באפריקי שטים **קריאת שמע בלעז**
ביוצרות לשבת נחמו מופיע המשפט הסתום הבא: "דין נשמע, תורת שמע, בכל לשון להתמלל [קריאת שמע נקראת בכל לשון] הלא נודעה, בארבעה, אשר פרשו זקנינו" (אוצר התפילות, ח"ב, דף ק"מ).
כונת הפייטן היא, כי את ההלכה שקריאת שמע נקראת בכל לשון ניתן לדעת מהמילה 'ארבעה' המופיעה בקריאת שמע שלא בלשון הקודש: "לטוטפות" - אשר פרשו זקנינו, חז"ל, "טט בכפתי שטים פת באפריקי שטים", מכאן שקריאת שמע בכל לשון... (מגנזכונ העתיק).

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

בברכת גדולי ישראל

"... ובודאו בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ג אולשטיין שליט"א הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

להתנסות חיינם התקשר עכשיו: 3764*

לעילוי נשמת
מרת **רבקה זלדה פרידמן** ע"ה
ב"ר שלמה זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג בשבט תשס"ח
תנצב"ה
הנוצחה ע"י ילדיה שיחיו

כלל ישראל מתאחד עם יצירת המוסכת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם ביאור יהודי ותובנות מאירות לחיים
בתוספת משנה והלכה יומית

ורגל בלבנו
מסתופכים מדי יום בהיכלו של רשב"י זוכים לחיים מאירים

מבצע השהיה הישנים משיע הבית 29.90
חודש ראשון חינם

להצטרפות *3764
חייגו עכשיו

ר' איד

תנא האלוקי רשב"י קורא לר:

גדולי הדורות גילו כי הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תא הזי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחיות בנועם ה' עין בעין

ראונג לראות את מרכנו: